

B. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΝΕΟΛΙΘΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΛΙΑΜΠΕΛΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ*Δεδομένα σχεδιασμού και υλοποίησης:*

- Η ανασκαφική έρευνα βρίσκεται στην αρχική της φάση, γι' αυτό τα αποτελέσματά της είναι προσωρινά.
- Η ανασκαφή πραγματοποιείται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες μέχρι και τον Σεπτέμβριο.
- Η τοπική κοινωνία παρουσιάζει ένα σχετικό ενδιαφέρον για την ανασκαφική έρευνα στα Παλιάμπελα.
- Το σχολείο ως θεσμός μπορεί να συμβάλλει βαθμιαία στη δημιουργία ενός θετικού κλίματος απέναντι στην αρχαιολογία και στην ανασκαφή του προϊστορικού οικισμού των Παλιαμπέλων.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες απευθύνθηκαν σε μαθητές της περιοχής καθώς θεωρήθηκε ότι στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας οι μαθητές, στις διάφορες σχολικές βαθμίδες, αποτελούν την πιο δυναμική ομάδα και ανοικτή σε επικοινωνιακό επίπεδο. Μέσα από τους μαθητές μπορεί να είναι εφικτή μια περισσότερο αποτελεσματική προσέγγιση, εκπαίδευση και συνεργασία με την τοπική κοινωνία. Οι μαθητές μετά την ενημέρωση και την δραστηριοποίησή τους μπορούν να αναλάβουν το ρόλο της εξοικείωσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας με την ανασκαφική εργασία που συντελείται κάθε χρόνο στην περιοχή τους. Οι δραστηριότητες για τους μαθητές της περιοχής χαρακτηρίζονταν από την έμφαση στα βιώματα και στις εμπειρίες των μαθητών και την ενεργητική συμμετοχή στην διαδικασία έρευνας και ανάδειξης της ιστορίας των Παλιαμπέλων και της ευρύτερης περιοχής. Οι δράσεις υλοποιήθηκαν το Μάιο και τον Σεπτέμβριο του 2001.

Θέμα:

Το παρελθόν ως αντικείμενο έρευνας και γνώσης. Η αρχαιολογία ως επιστήμη που μελετά το παρελθόν με βάση το παράδειγμα της ανασκαφής των Παλιαμπέλων.

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τα χαρακτηριστικά της αρχαιολογικής επιστήμης και τις συνθήκες και μεθόδους της ανασκαφικής έρευνας.
- Να εξοικειωθούν με όλες τις φάσεις της αρχαιολογικής έρευνας: ανασκαφική διαδικασία, καταγραφή, συντήρηση, μελέτη, τεκμηρίωση των ευρημάτων, κοινοποίηση των αποτελεσμάτων.
- Να εξοικειωθούν με την έννοια του παρελθόντος και με τους τρόπους μελέτης και προσέγγισής του.
- Να αποκτήσουν μια πρώτη επαφή με τις γενικές παραγωγικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές συνθήκες της νεολιθικής περιόδου στην Ελλάδα μέσα από την περίπτωση του νεολιθικού οικισμού των Παλιαμπέλων

- Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα συνεργασίας διαφορετικών επιστημών και επιστημονικών μεθοδολογιών στην ανασύσταση του παρελθόντος.
- Να αντιληφθούν, μέσα από την ανασχόλησή τους με το παρελθόν, τη θέση τους στο παρόν και να αναπτύξουν ενεργητική στάση στη μελλοντική διαμόρφωση πολιτιστικού τοπίου της περιοχής τους.
- Να ευαισθητοποιηθούν στο ζήτημα της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Να αποκτήσουν μια πρώτη επαφή με την συντελούμενη ανασκαφική δραστηριότητα της περιοχής τους και τα πρώτα ανασκαφικά ευρήματα.
- Να προσεγγίσουν βιωματικά την ανασκαφική διαδικασία.
- Να εξοικειωθούν με την ομαδική εργασία.
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και δυνατότητα έκφρασης προσωπικών ερμηνειών.
- Να αναπτύξουν ενεργητική στάση στην προσέγγιση της γνώσης.
- Να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν το άμεσο οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον σχετικά με την ανασκαφή συμβάλλοντας στην ανάπτυξη σχέσεων ανάμεσα σε άτομα διαφορετικών ηλικιών και στη συνοχή της τοπικής κοινωνίας.

Παιδαγωγική προσέγγιση:

Βασικά χαρακτηριστικά της παιδαγωγικής προσέγγισης που υιοθετήθηκε κατά τη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων είναι η ομαδική εργασία των μαθητών, με σκοπό να προάγεται η συνεργατικότητα και η αλληλεγγύη, η διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών περιεχομένων, η καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης, η αυτενέργεια και η σύνδεση της πνευματικής με τη χειρωνακτική εργασία. Θεωρήθηκε ότι η υλοποίηση δραστηριοτήτων με αυτό το σκεπτικό μπορούσε να προσφέρει εναλλακτικές δυνατότητες επεξεργασίας της αρχαιολογικής γνώσης, καθώς ανταποκρίνεται στη φύση της αρχαιολογικής εργασίας και στον ερευνητικό της χαρακτήρα και εμπεριέχει τη διάσταση της προσωπικής έρευνας και ερμηνείας. Βασικό σημείο είναι ότι η διαθεματική προσέγγιση που απαιτείται σχετίζεται με το διεπιστημονικό χαρακτήρα της αρχαιολογικής επιστήμης, η οποία συνεργάζεται πολύ στενά με άλλες επιστήμες και ειδικότητες και μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στους μαθητές και στα αρχαιολογικά δεδομένα. Παράλληλα η επιλογή της ομαδικής εργασίας μπορεί να συμβάλλει ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν ότι η έννοια της συνεργασίας είναι απαραίτητη τόσο στην αρχαιολογική έρευνα όσο και στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μέθοδοι - μορφές εργασίας:

- ερωτηματική μέθοδος
- ματευτική

- ερωτηματική
- συζήτηση
- επίδειξη αντικειμένων
- δραστηριότητες αφής
- ομαδική εργασία

Εκπαιδευτικό υλικό: αυθεντικά ευρήματα (όστρακα, σφονδύλια), αντίγραφα αρχαιολογικών ευρημάτων, σύγχρονα αντικείμενα (φλυτζάνι, σπασμένα κεραμικά), εικόνες, διαφάνειες, συμπληρωματικό εποπτικό υλικό, φύλα εργασίας, κασετόφωνα, φωτογραφικές μηχανές, ανασκαφικά υλικά και εργαλεία

Διάρθρωση:

Η δράση πραγματοποιήθηκε σε τρεις φάσεις:

- α. Ενημέρωση- ευαισθητοποίηση μαθητών στη σχολική τάξη
- β. Συμμετοχή στο ανασκαφικό έργο
- γ. Κοινοποίηση της εμπειρίας στην τοπική κοινωνία

α. Ενημέρωση- ευαισθητοποίηση μαθητών

Διάρκεια: 3 ώρες για κάθε σχολική ομάδα

Περίοδος υλοποίησης: Μάιος 2001

Περιγραφή:

Η εκπαιδευτική ομάδα της ανασκαφής των Παλιαμπέλων επισκέφθηκε τα σχολεία όπου υλοποιήθηκε η πρώτη φάση της εκπαιδευτικής δράσης, η οποία περιελάμβανε τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

- Γνωριμία με την ανασκαφική ομάδα και συζήτηση για την μέχρι τώρα πορεία της έρευνας (διαφάνειες ανασκαφής Παλιαμπέλων, αριθμός φοιτητών και επιστημόνων, φωτογραφία με περιοχή ανασκαφικού χώρου, τοποθέτηση στην ευρύτερη περιοχή).
- Προβληματισμός για την έννοια του παρελθόντος και για τις επιστήμες που ασχολούνται με αυτό (ιστορία, αρχαιολογία).
- Συζήτηση με χρήση διαφανειών για την επιστήμη της αρχαιολογίας, τη διαδικασία κατανόησης και ερμηνείας του παρελθόντος μέσα από την μελέτη των υλικών καταλοίπων, με έμφαση σε αυτά της προϊστορικής περιόδου, τις μεθόδους της αρχαιολογικής έρευνας και τη διαδικασία της ανασκαφής (στάδια υλοποίησης, περιορισμοί και δυνατότητες, σκάψιμο, ανασκαφικά τετράγωνα), τη στρωματογραφία (παράδειγμα με σκουπίδια, λόφος), τα κινητά και ακίνητα ευρήματα, την

- καταγραφή και συντήρηση τους. Συζήτηση για υλικά που σώζονται ή αλλοιώνονται. Διαφάνειες με «υποβρύχια αρχαιολογία», ανασκαφή σε σπήλαιο, εφαρμογή ηλεκτρομαγνητικών διασκοπήσεων.
- Κατανόηση του διεπιστημονικού χαρακτήρα της ανασκαφικής έρευνας και της συμβολής διαφορετικών ειδικοτήτων στη διαδικασία προσέγγισης του υλικού παρελθόντος (αρχαιολόγοι, εργάτες, αρχιτέκτονες, φωτογράφοι, άλλες ειδικότητες)
 - Παρουσίαση διαφορετικών κατηγοριών ευρημάτων που προέρχονται από προϊστορικές ανασκαφές. Ως παράδειγμα χρησιμοποιήθηκαν ευρήματα από άλλες ανασκαφές, αλλά και τα πρώτα ευρήματα της συγκεκριμένης ανασκαφής με στόχο την συζήτηση σχετικά με τον προσανατολισμό της μελλοντικής έρευνας. Θέματα που συζητήθηκαν σε σχέση με τα ευρήματα των Παλιαμπέλων ήταν οι αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον, αρχιτεκτονική, κεραμική, λιθοτεχνία - εργαλεία, υφαντική, ανταλλαγές-επικοινωνία, συνδέσεις με σημερινές ασχολίες κυρίως γεωργίας - κτηνοτροφίας.
 - Επίδειξη οστράκων με στόχο τον προβληματισμό για αρχαιολόγους του μέλλοντος,
 - Παιχνίδι με θέμα τους αρχαιολόγους του μέλλοντος και το πρόβλημα της αποσπασματικής εικόνας παρελθόντος και της υποκειμενικότητας της ερμηνείας του (υλικά που διασώζονται- υλικά που καταστρέφονται). Προβληματισμός σχετικά με το τί θα βρουν οι αρχαιολόγοι του μέλλοντος, τί θα καταστραφεί, ποιά εικόνα θα δημιουργήσουν για τη σημερινή εποχή.
 - Εμπύχωση για τη συμμετοχή σε ομάδες εργασίας και ενημέρωση για τη διαδικασία της επόμενης φάσης (συμμετοχή στην ανασκαφή).
 - Αξιολόγηση της διαδικασίας σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς

β. Συμμετοχή στο ανασκαφικό έργο

Διάρκεια: 4 ώρες για κάθε σχολική ομάδα

Περίοδος υλοποίησης: Σεπτέμβριος 2001.

Περιγραφή:

Το Σεπτέμβριο, με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς πραγματοποιήθηκε η επιτόπια επίσκεψη των μαθητών στην ανασκαφή και η συμμετοχή στη δεύτερη φάση υλοποίησης της εκπαιδευτικής δράσης. Οι μαθητές, σε ομάδες, επισκέφθηκαν τον χώρο της ανασκαφής των Παλιαμπέλων και των εργαστηρίων με στόχο να συλλέξουν πληροφορίες για τη διαδικασία της ανασκαφικής έρευνας και τα μέχρι τότε αποτελέσματά της. Παρακολούθησαν την ανασκαφική ομάδα στο έργο της, συμμετείχαν σε επιλεγμένες δραστηριότητες και συγκέντρωσαν στοιχεία μέσα από συνεντεύξεις, φωτογραφίες, κατέγραψαν την εμπειρία τους σε ειδικό φύλλο εργασίας. Τέλος η κάθε ομάδα παρουσίασε την εμπειρία της στους συμμαθητές της.

Διάρθρωση της δράσης στον αρχαιολογικό χώρο

1. Ενημέρωση, εμπύχωση για παρακολούθηση, συλλογή στοιχείων και συμμετοχή στην ανασκαφική διαδικασία. Χωρισμός ομάδων και οργάνωση δραστηριοτήτων (15'):

- Υποδοχή - οδηγίες για συμπεριφορά στον ανασκαφικό χώρο.
- Σύντομη ανάκληση γνώσεων για την ανασκαφική διαδικασία και τον οικισμό των Παλιαμπέλων.
- Ενημέρωση για την ανασκαφική διαδικασία.
- Εμπύχωση για τις δραστηριότητες που θα παρακολουθούσαν με το εξής σενάριο: επίσκεψη στα σκάμματα και στο εργαστήριο, συνέντευξη από τους υπεύθυνους σχετικά με τις εργασίες που πραγματοποιούνται και τα ευρήματα της συγκεκριμένης ανασκαφικής περιόδου, παροχή βοήθειας μέσα από δραστηριότητες, καταγραφή της εμπειρίας τους (φύλλο εργασίας), συλλογή υλικού για περαιτέρω χρήση.
- Χωρισμός ομάδων. Συγκροτήθηκαν επτά ομάδες: τέσσερις ανασκαφικές, μια ομάδα για το νεροκόσκινο, μια ομάδα καταγραφής της κεραμικής και μια φωτογραφικής τεκμηρίωσης.

2. Επιτόπια έρευνα σε επιλεγμένες θέσεις ανασκαφικής δραστηριότητας- μελέτης (45'):

- Συνέντευξη - ενημέρωση από τους υπεύθυνους σχετικά με τις δραστηριότητες του τομέα ευθύνης τους
- Δραστηριότητες για επιτόπια έρευνα:

Ανασκαφικό τετράγωνο 1: σκάψιμο, σκούπισμα, κοσκίνισμα του χώματος, μετρήσεις.

Ανασκαφικό τετράγωνο 2: ημερολόγιο ανασκαφής, αποτύπωση αρχιτεκτονικών λειψάνων.

Ανασκαφικό τετράγωνο 3: σκάψιμο, σκούπισμα, κοσκίνισμα του χώματος, μετρήσεις.

Ανασκαφικό τετράγωνο 4: ημερολόγιο ανασκαφής, αποτύπωση αρχιτεκτονικών λειψάνων.

Εργαστήριο 1: πλύσιμο, στέγνωμα, καταγραφή και σχεδιασμός κεραμικής.

Εργαστήριο 2: νεροκόσκινο- συλλογή καμένων σπόρων, στέγνωμα και έρευνα ξερού υπόλοιπου.

Ομάδα φωτογράφων: φωτογράφιση των δραστηριοτήτων των υπόλοιπων ομάδων αλλά και της ίδιας της ανασκαφής.

3. Παρουσίαση αποτελεσμάτων της έρευνας των ομάδων, προβληματισμός για τους τρόπους παρουσιάσής τους με στόχο την ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας (30'):

- Συγκέντρωση ομάδων.
- Διανομή και επεξεργασία του φύλλου καταγραφής εμπειρίας.
- Παρουσίαση των αποτελεσμάτων.
- Εμπύχωση για την παρουσίαση της εμπειρίας τους στην τοπική κοινωνία.

γ. Κοινοποίηση της εμπειρίας στην τοπική κοινωνία

Διάρκεια: Στη διάθεση των σχολικών ομάδων

Περίοδος υλοποίησης: Οκτώβριος 2001

Περιγραφή:

Μετά την υλοποίηση της δεύτερης φάσης της εκπαιδευτικής δράσης οι μαθητές εργάστηκαν στη σχολική τάξη με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών. Συγκέντρωσαν το υλικό που είχαν συλλέξει κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στην ανασκαφική διαδικασία (2^η φάση) δηλαδή φωτογραφίες, ανασκαφικά σχέδια, αυθεντικό υλικό, τα φύλλα εργασίας. Τα δεδομένα αυτά αποτέλεσαν την αφορμή για να προετοιμάσουν πληροφοριακό υλικό και δραστηριότητες σχετικά με την ανασκαφή των Παλιαμπέλων. Με τη βοήθεια των αρχαιολόγων και των εκπαιδευτικών προετοίμασαν μια φωτογραφική έκθεση βασισμένη στην εμπειρία τους και με στόχο να ευαισθητοποιήσουν την τοπική κοινωνία για την ανασκαφή των Παλιαμπέλων.

Φύλλο εργασίας

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ :

Ανασκαφή Εργαστήριο Νεροκόσκινο Φωτογράφοι

<u>Όνομα</u>	<u>Εργασία</u>	<u>Παρατηρήσεις</u>

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ :

